

Broj 5.

Ljubljana, maja 1931.

God. XIII.

Dr. Ivan Lah, Ljubljana:

Tyršev dom u Pragu.

Maturantice ženske realne gimnazije u Ljubljani pošle su o Uskrsu pod vodstvom svojih profesora na poučno putovanje u Prag, gde su posećile najpre središte slovenskog Sokolstva — Tyršev dom.

Na podnožju zelenog Petřina, na obali ponosne i šumne Vltave savilo je slovensko Sokolstvo svoje gnezdo. To je Tyršev dom. Za doba naših mladih godina, tu su se nalazile stare, napola razrušene i zapuštene zgrade, koje su nas potsećale na proteklo doba. Pričalo se, da su to bila spremišta za staro vojničko oružje. Kad bi prolazio tim uskim kamenitim ulicama, pokraj tih mrtvih zidova, pričinjalo ti se je, da su to ostanci starih tvrđava na Vltavi. Prozori obloženi i ograđeni železnim rešetkama, široka drvena vrata, čvrsto okovana, napola raspadnuta, okolo unaokolo visoki zidovi, na ulazima kameni stupovi, kao sleđeni stražari tajna, i za zidovima mrtva tišina, kao da je u tim napola zaboravljenim razvalinama već davno zamro svaki život. Nekoć je moralo tu biti drukčije.

Ko pozna istoriju Praga, zna što je u sebi skrivao taj kut, koji se zove Mala Stran. Tu, na podnožju kraljevskih Hradčana, kočile su se nekoć palače najbogatijih čeških plemića, dizale su se crkve i samostani, dvorovi i vrtovi, a sred ovih stare skromne kuće građana sa trgovinama, gostionicama, pekarnama i mesarnicama, koje su se skrebile za udoban život plemstva, stranaca i služinčadi. Obrtnici bili su naseljeni na drugoj strani Vltave, koju je, sa ovim delom pod Hrad-

Stěpanek Vincenc,
bivši zamenik starosie ČOS

čanima, već od 1357. god. spajao Karlov most. I tu, upravo uz obalu Vltave, podigao češki bogati plemići po imenu Mihna iz Vacinova sjajnu palaču, koja je bila dograđena sredinom 17. stoleća, kada je Prag po tridesetgodišnjem ratu mnogo trpeo, ali kada su se neki pri tome, kao u svakom ratu, silno obogatili. O bogastvu porodice Mihna ne svedoči samo ta ogromna palača već također i crkva sv. Magdalene, koju su sagradili svojim novcem. Ali vreme gradi — vreme razgrađuje! Porodica Mihna je izumrla, crkva sv. Magdalene postala je kasnije oružnička kasarna, koja danas više i ne potseća na nekadanju lepu crkvu, a palača vlasnost vojnih ureda i konačno oružarnica. Starim zidovima niko nije posvećivao osobitu pozornost pa su stoga pomalo propadali i na koncu svetskoga rata sve to nekadanje bogastvo, osim nešto još prilično sačuvanih dvorana i čvrsto sazidanih hodnika — pretstavljalo je skup pustih ruševina.

Čehoslovačko Sokolstvo, svesno, koliko je upravo sokolska ideja pripomogla oslobođenju slovenskih naroda i da također sav naš budući život mora počivati na sokolskom uzgoju, htelo je da u Pragu stvori moćno središte svega slovenskog Sokolstva. U tu svrhu tražilo je potreban prostor za gradnju. Čehoslovačka vlada dala mu je za to čitav prostor bivše Mihnove palače, sa svim starim zgradama, uz jedini uvet, da ih pregradi, popravi i preuredi na način, kako bi bilo sačuvano sve što je od istorijske vrednosti i da se uzdrži stari oblik čitave zgrade, a sav ostali deo da se prilagodi tako, da bude na ukras okoline i u skladu sa tim starim delom grada, koji skupa sa

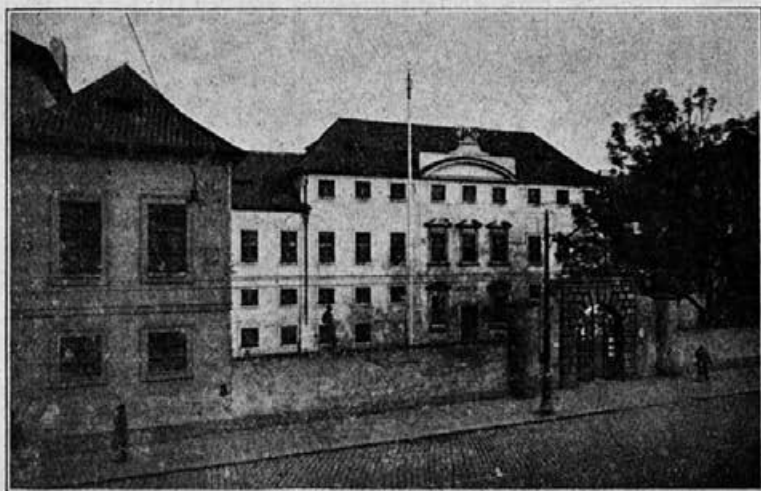
.....

Hradčanima koji se nad njim izdižu, tvori jednu lepu celinu, poznatu kao jednu od najlepših panorama u Evropi.

Čehoslovačko Sokolstvo blagodarno je primilo taj dar i uz državnu pomoć prihvatilo se rada. Miliona i miliona trebalo je, dok je iz tih ruina izniklo divotno zdanje, koje nosi ponosno ime — Tyršev dom. Stara i moderna građbena umetnost takmičile su se među sobom, da stvore harmoničnu celinu, u kojoj je podjednako sačuvana istorijska znamenitost stare zgrade i uvaženi moderni zahtevi praktičnosti i higijene, koji odgovaraju svrsi zgrade, naime da bude središte i visoka škola Sokolstva. Danas je Tyršev dom jedna od najzanimljivijih praških zgrada, koja u svojim posetiocima pobuđuje neopisivo divljenje.

Naš prvi put, kad smo stigli u Prag, vodio nas je u Tyršev dom. Kad smo kod Narodnog divadla stupili na obalu Vltave, pred nama su zasjali

Ulaz u Tyršev dom

Hradčani i pod njima sve ono bogastvo lepote, koje su stoleća nagnula u taj istorijski kut, oko kojeg se je stolecima i stolecima vrtela sudbina Evrope.

»Gde je Tyršev dom?« — pitali smo.

»Tamo« — odgovori nam naš pratilac i pokaže na drugu stranu Vltave, gde se sjaju novi mrki krugovi pod zelenim pobočjem Petřina.

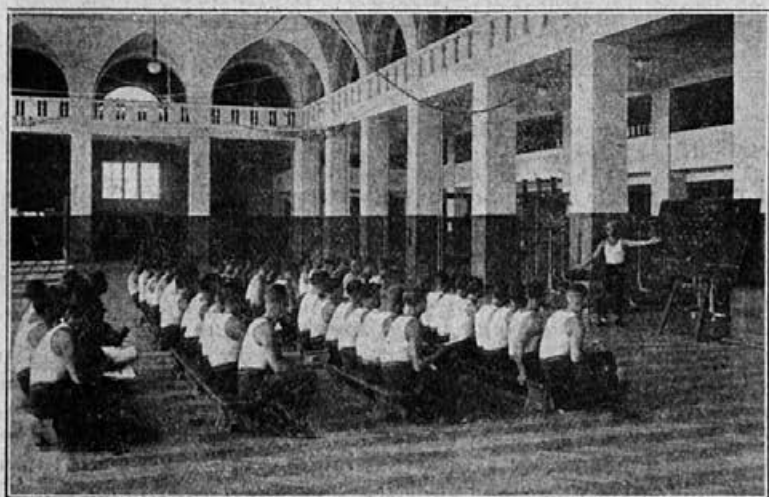
Pošli smo preko mosta na drugu stranu i skrenuli na desno uz stare kuće, poslednje ostanke nekadanjeg »Ujezda«. Za čas se nademo pred zanimljivom prenovljenom zgradom, koja se ne ističe naročitom visinom — zato se Tyršev dom vidi tek kad stupiš baš predanj — i što pobuđuje tvoju pozornost, to je neobičan ulaz i predvorje, koje resi Tyršev kip, majstorsko delo kipara Myslbeka; to je Tyrš, kako ga i pretstavljamo: u vežbačkoj odeći svojega doba, kao borac mačevalac, koji se baš pripravlja na nov nastup. U ponosnoj glavi izražena je sva plemenitost njegovog duha. Okupismo se brzo oko njega i tu se slikasmo. Ali gle, od tamo već dolazi naš znanac, brat Štěpanek i radosno nas pozdravlja i poziva da ogledamo unu-

**Svaka naraštajka i svaki naraštajac dužan je da bude
preplatnik »Sokolića«!**

trašnjost. Već na vanjskom zidu opažamo ostatke starih slika, koje su nekada krasile Mihnovu palaču. Sve, što se je dalo, sačuvano je potomstvu na uspomenu. Teška se dvorišna vrata otvore i po širokim stepenicima stupamo u prvi sprat, gde se na hodniku divimo, kako su obrtni majstori sve prilagodili starome slogu: stepenice, svetiljke i nameštaj. Čini nam se, kao da se

Prednjačka škola ČOS: članice u vežbaonici

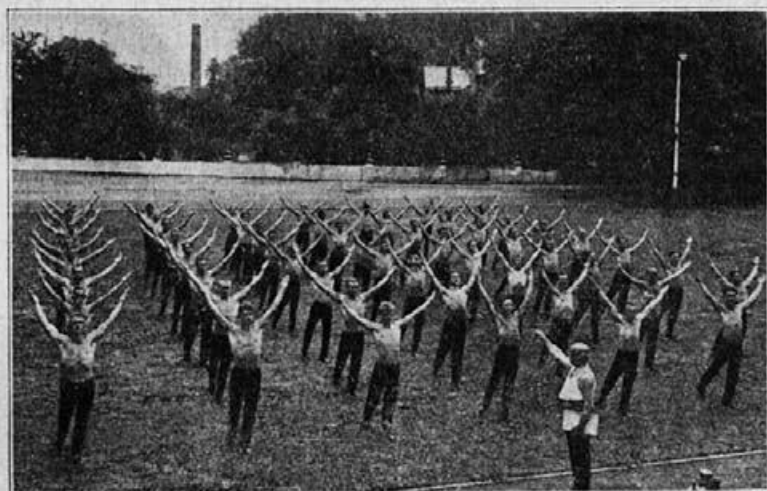
Prednjačka škola ČOS: člani u vežbaonici

nalazimo u jednoj modernoj tvrđavi, koja drži milijone sokolskih boraca. Na isti način uređene su i sve dvorane, kroz koje prolazimo, diveći se njihovom izgledu i uređaju.

»To je mala sednička dvorana Čehoslovenske obce sokolske« — razlaže nam brat Štěpanek u lepoj srbo-hrvaštini; ta pozna našu Jugoslaviju kao svoju otadžbinu.

Otvorivši nam nova teška vrata nademo se u većoj dvorani za sastanke sokolskih prednjaka: ulazimo zatim u dvoranu za svečane sednice, za ovom u predavaonicu za učesnike sokolskih tečajeva, u kojoj se nalaze aparati za skioptične projekcije i modeli čovečjeg tela, da ti se čini kao da si na sveučilištu — na medicinskom fakultetu! Zaista, to je prava visoka škola za telesni uzgoj!

Stupamo dalje po širokim hodnicima i gle, tu su spavaonice za učesnike poučnih tečajeva, uzorno uređene garderobe, umivaonice i t. d. U susjednim sobama ima Tyršev dom krasnu galeriju slika, pa arhiv i muzej. Ta ko bi i pomislio da je toliko prostora u tako na oko malo prostranoj zgradi. Opet hodnici, čisti i svetli, koji nas vode dole u vežbaonicu. Upravo se vrši telovežba. Sa galerije gledamo snažne, do pasa gole vežbače, koji izvadaju uzorne vežbe. Najedamput nam pride živahan šesnaestgodišnji dečak, podupire se o štap, sa povezanom nogom. Sav veseo pozdravlja nas. Iz Karlovca je.

Prednjačka škola ČOS: članovi na letnjem vežbalištu

»A što ti je?« — pitamo ga, pokazajući mu na nogu. Smeje se.

»Neopreznost! Ali sve će ubrzo proći!« — veli.

Pričao je, da je izvadajući teške vežbe spotakao se i izvinuo nogu. Mala kazna, jer se nije držao potrebnih uputa i saveta. Svaka škola nešto stoji. Sav oduševljen pripovedao nam je, kako je u tečaju lepo.

Brat Štěpanek vodi nas zatim po stubama dole u kupatilo. Sve je krasno uređeno. Usred kupatila je veliki bazen sa čistom vodom, smaragdne zelene boje. Sve nas je nešto vuklo, da se osvežimo u toj primamljivoj kupelji. Ali naše vreme prošlo je pre nego što smo i osetili. Izišli smo na sporedna vrata na prostran vrt, gde nam se istom ukazala sva veličina Tyrševog doma. Zahvalivši se bratu Štěpanku na užitku, koji nam je pružilo to duševno središte slovenskog Sokolstva, oprostili smo se i otišli. Činilo nam se kao da smo izišli iz čudovitog labirinta ili iz čarobnog grada. Ta tu se pletu sve one čarovite misli, koje tajnim nitima povezuju i protkivaju sav slovenski svet, splićujući ga u čudesnu sliku, na kojoj si jedva točkica, ali ipak možeš da budeš ponosan, što si deo te velike, veličanstvene, uvek žive rastuće slovenske celine, kojoj je središte Tyršev dom.

.....
Što više pretplatnika bude »Sokolić« imao — tim će biti bolji!

Što je bratstvo?

Smatrati bližnjega kao rođenog brata, to je bratstvo.

Stara židovska istorija pripoveda: »Bila su dva brata — jedan oženjen, koji je imao dece — drugi pak samac. Po ocu nasledili su posed, svaki po polovicu. Oba su u polju imala jednaki broj badema. Po noći premišljao je oženjeni: »Brat je samac. Potrebuje tuđe ljude da mu pomažu u radu, i to je skupo. Ja pak imam porodicu — sav rad možemo vršiti sami. Nije pravo, da oba imamo jednako, jer ja manje potrošim.« Ustao je, pošao u polje i preneo jedno bademovo stabalce na bratovu stranu. Ali i samac je premišljao: »Moj brat ima ženu i decu. Svih skupa ih je petero — ja sam pak sam. On treba više od mene. Nije pravo, da ja imam toliko koliko pet osoba skupa. Ustao je i pošao u polje te preneo jedno bademovo stabalce na bratovu stranu. Sutradan pak začudila su se obojica, jer je na obim stranama bio jednaki broj badema. Začudili su se, ali su i mučali. — To se je ponovilo još dva puta. Treće noći pak susretoše se braća na mejašu svojega polja, ustaviše se i stisnuvši jedan drugome ruku poljubiše se i bez reči odoše opet kući. Svaka reč bila bi pomutila osećaje, koji su im prožimali srca. — Tako nekako mora biti takoder i sokolsko bratstvo.

Sestra Marija Provaznikova,
nova načelnica ČOS

Brat Agaton Heller,
novi načelnik ČOS

Američani.

(Izjalovljena ekspedicija mladih ubežnikov v Ameriko.)

(Dalje.)

III.

»Tukaj bomo imenitno prebili noč,« je dejal Nikolaj ter zapovedal Volodji, naj potegne čoln na breg. Petji se je hotelo spati, a moral je nabirati suhljad, da zakurijo ogenj. Polenka mu je pomagala. Otroci so z ugodjem gledali grmado: bil je to njihov prvi ogenj. Petja je prinesel iz čolna že pred večerjo ubitega ptiča, ga oskubel, zavil v papir in položil na pepel. Čez pol ure je bil ptič pečen, toda nihče ga ni mogel jesti — dišal je preveč po ribjem olju.

»Gospoda, jutri vas pogostim s pravo divjačino,« je obljubil Petja, pogladil svojo dvocevko in jel otepati prepečenec s soljo in vodo.

Nikolaj je izdal razna povelja, nato pa je oblekel burko* in legel poleg šotora, ki je bil zelo majhen in je zadostoval komaj za Polenko. Debeli in sanjavi Volodja ni smel spati in je moral stati na straži do prve menjave.

Sedel je s puško v roki in se zagledal v rdečo, ugašajočo žerjavico v grmadi. Kmalu so se mu začele veke zapirati. Včasih se mu je zdelo, da se plazi za drevjem ogromen nestvor s kosmato glavo in očmi, okroglimi kot jabolka. Skočil je pokonci, pogledal na Nikolaja, ki je negibno ležal v svoji burki, ter se za hip pomiril; prekrizal se je in znova sedel k ognju. Navsezadnje je žerjavica skoro popolnoma ugasnila. V pepelu so še bliskale rdeče točke, pa tudi teh je bilo vedno manj. Volodja se ni mogel več obvladati in je zaspal. Sanjalo se mu je, da je iz gozda prišla pošast, zanetila zopet ogenj, ga prijela za obe roki ter začela škripati nad njim s svojimi ogromnimi, konjskimi zobmi. Volodja je zakričal in se prebudil.

Ogenj je v resnici gorel. Nikolaj je bil vstal natanko ob določeni uri in je gledal in pazil okrog taborišča.

»To ni prav,« je dejal polglasno, »zaspal si na straži. Lahko bi nas kdo okradel ali pa celo pobil.«

Volodja je zehaje na pol ušesa še ujel poglavarjev očitek, nato pa se je obrnil na bok in zaspal. Nikolaj je nadaljeval svoj pohod. Tedaj pa tedaj je prijel za puško in pomeril — bržčas, da mu je hitreje minil čas.

Pričelo se je svitati. Visoko nad drevjem so migljale na nebu še zvezde, v presledkih med debli pa se je že svitalo na vzhodu in po reki se je valila modrikasta megla. Rosa je padla na travo, se usedla v obliki hladnih kapljic na kovinaste dele puške in prodirala celo skozi sukno burko. Odnokod jutranje megle. Nikolaj je pogledal na uro — še nekaj minut je moral stražiti. Stopil je k šotoru, da pogleda na Polenko; saj je bil njen varuh. Včasih se

* Burka = volnen, nepremočljiv plašč brez rokavov.

mu je celo zdelo, da čuva samo njo. Zelo se je začudil, ko je opazil, da Polenka ne spi, temveč sedi na tleh in plaka.

»Kaj Vam je?«

Polenka je vztrepetala, zardela in molčala.

»Povejte vendar, Polenka... Mar mi ne zaupate?«

Zlezel je v šotor, prijel Polenko za obe roki in skušal dekletu pogledati v oči.

»Hudo mi je« — je rekla Polenka. »Spala sem in sanjalo se mi je o mami... in zdajci sem se zbudila v solzah. Ne brigajte se za to!«

»Kako se ne bi brigal, Polenka, ko sem vendar odgovoren za Vaš mir?«

»Sama sem kriva... kaj ne, zdaj se že ne moremo več vrniti?«

»Kam, domov? Seveda se ne moremo! Tok nam tega ne bi dopustil. Toliko vrst veslati proti toku! To niso mačkine solze. Ah, kako ste malodušni! Le počakajte, ko pridemo v Ameriko, se boste sramovali svojih solza.«

»Ali boste Vi vedno z nami?«

»Vedno« je odgovoril Nikolaj. »Naj se zgodi karkoli. Iz New Yorka se preselimo, ko si prihranimo par sto dolarjev — veste kam?«

»Kam?«

»V Texas. Tam je mnogo nedotaknjene zemlje. Nameravam si ustanoviti plantažo. Po mojem mnenju mora biti v Texasu zlato... če ga pa ni, tudi ne poginemo radi tega! Ali jaz sploh morem poginiti? Ali pa, da bi morda Vas pustil poginiti?«

»Divjaki so tam...«

»Bajke! Tiste divjake lahko kupite za pest tobaka ali za steklenico žganja. Jaz že znam ravnati ž njimi; samo poguma človek ne sme izgubiti. Ubiješ enega, dva, pa je red.«

»Vi sami boste ubijali?«

»Jaz sam.«

Polenka si je obrisala solze.

»Tukaj Vam ni udobno. Ali hočete, da Vam podložim svojo burko?«

»Hvala lepa.«

»Tako vam bom nabral suhega listja. V sili si človek marsikaj izmisli. Pa ne pozabite, da moramo ob štirih zjutraj na pot. Poldrugo uro še lahko spite.«

Nikolaj je prinesel Polenki suhega listja in zbudil Petjo, ki je bil na njegov nasvet legel na bregu pri čolnu.

Namesto da bi stal na straži, je krenil Petja s puško vzdolž brega in ker ni našel rac, je streljal vrabce; prinesel jih je v taborišče in jih položil v pepel, da se spečejo. V tistem hipu pa mu je priletela nad glavo jata rac — ena, dve, tri, toda puška ni bila nabita in z jezo je motril oddaljujoče se ptice. Nadel je naglo svojo dvocevko in še enkrat odšel po bregu navzdol. To pot pa ni ničesar ustrelil, vrh tega pa je še zablodil in pol dneva je minulo, preden se je ves izmučen in utrujen povrnil.

»Lepa divjačina, kar je res, je pa res!« ga je z očitajočim glasom sprejela Polenka.

»Zaslужиš, da bi bil ustreljen« — je dejal Volodja.

»Jaz nisem prav nič kriv. Vi sami ste si želeli divjačine.«

Nikolaj je stal ves mračen ob strani. Pristopil je molče k Petji, mu vzel puško in jo izročil Polenki.

»Kaj naj to pomeni?«

»Jetnik si. Puško dobiš šele čez dve uri. Nikamor ti ni bilo treba hoditi; deset korakov od tu so race. V tistem močvirju sem jih našel cele jate.

»Gospoda, ta breg imenujmo »Račji breg!« je predlagal Volodja.

»Dobro, ali pa breg Prve postaje,« je odvrnil Nikolaj. »Tako bo zajtrk. Ena raca bo dovolj.«

»Vrabce imamo tudi še,« se je vmešal Petja.

»No, vrabce boš pa ti pojedel, bratec. To bo tvoja kazen. Drugo raco prihranimo za večerjo. Ne smemo takoj odpotovati, kajti kmalu pripluje mimo parnik in lahko bi nas opazili.

»Čuj, Kolka,«* je pričel zopet Petja, »jaz vendar nisem prav nič kriv. Nikar se ne šali. Daj mi puško. Prosim te. Pojdem v močvirje, da ustrelim par rac.«

»Ti se spozabljaš, Petja,« je rekel Nikolaj strogo. »Dokler sem poglavar, me prav za prav sploh nimaš pravice tikati.

No, pa bodisi. Jaz ti dovolim, toda nikar ne misli, da dajem povelja samo za šalo. Petja, jaz se ne šalim. Po tvoji krivdi smo izgubili ves dan in ta zamuda nam lahko prinese bogve kakšne nepravilike... Puške ne dobiš; kar sem odločil, drži.«

Raca je bila medtem tako nekako pripravljena. Otroci so jo snedli z velikim tekom. Bila je mastna in zelo okusna. Povzročila je, da so se jim zdele težave tega potovanja še dovolj znosne. Polenka je našla mnogo jagod in otroci so si jih privoščili. Polenka je imela tudi še škatlico sladkorčkov. Minila je cela ura v razgovorih, ki so bili posvečeni Ameriki. Življenje v Ameriki so si predstavljali kot neprekinjeno vrsto napetih in zanimivih doživljanjev.

Pisk parnika je prekinil njihov razgovor.

»Hvala Bogu! Na pot! Če bi ne bilo Petje, bi bili sedaj že v Kijevu... Petja! steci na breg in poglej dobro, kako daleč je že parnik.«

Petja je stekel in se vrnil z vestjo, da je parnik nameril proti bregu.

»Ni mogoče!« je vzkliknil Nikolaj in skočil k čolnu.

Parnik je v resnici zavil v polkrogu ter nameril proti bregu, toda ne zato, da bi pristal, temveč očitno iz nekega drugega razloga. Plul je ob bregu navzdol mimo Nikolaja, ki se je skrival v grmovju in kazalo je, da bo iztovarjal blago. Nikolaj je slutil, da parnik išče njega in njegovo družbo. Zapovedal je pobrati vse stvari in jih spraviti v čoln; dalje časa so nato veslali proti toku, med močvirnimi otočki, kamor parnik ni mogel.

Ves ta čas so otroci molčali kot grob. Bledih lic in prestrašenih oči so strmeli drug v drugega ter se sporazumevali samo z znamenji. Ko pa je napočil pravi čas, je velel Nikolaj z močnim glasom:

»Naprej!«

Colnič je splaval po toku navzdol. Parnik je izginil; nobene nevarnosti ni bilo videti več. Vroče solnce je sipalo cele snope žarkov v reko in modrikasta voda se je izpreminjala v srebrnih pegah. Na desni strani se je breg Djesne vedno bolj dvigal kakor strašen trebuh neskončnega, bajnega mesta z napol razpalimi stolpi. Drevesa so kakor ogromni čuvaji štrlela tu in tam iz stene in širila na vse strani rokam podobne veje.

* Kolja, Kolka, skrajšano iz Nikolaj.

»Sokolič« se naručuje na naslov: Uprava sokolskih listov, Ljubljana, Narodni dom. Godišnja pretplača iznosi Din 20.—.

Dan se je nagibal k večeru in vsa okolica je vedno bolj temnela. Mračilo se je — in otrokom je postajalo tesno pri srcu. Včeraj obsorej še niso bili tako daleč od doma; sedaj pa jim je bilo že vse vse neznano in jeli so čutiti svojo osamelost. S strahom in radovednostjo so opazovali prečudne obrise visokega brega. Vsako drevo, ki je stalo na pomolu in tiho dremalo v vijoličastem večernem mraku, jim je zbuvalo lahko drhtenje v srcih, kakor bi jim govorilo: — Kam pa, otroci? Vrnite se no domov, nespametniki! Parnik kmalu pripluje mimo, prosite — in vzamejo vas na krov in odpeljejo domov. Ko bi vi vedeli, kako neskončno bi se vas doma razveselili! Tam vas čakajo ljubeznivi in skrbni starši, tu pa, sami vidite, kako je nepriljudno in hladno! Poglejte, kako megla valuje v daljavi in se širi nad temno reko, ki v svojem dnu skriva utopljenca! In kje boste danes spali? Povsodi ne najdete Račjega brega in suhljadi, da zakurite ogenj. Morebiti danes sploh ne boste mogli nikjer pristati... Vrnite se no!

Nikolaj je sedel pri krmilu ter se trudil, da ne bi gledal na breg. Polenki so trepetale solze v očeh. Petja in Volodja sta vzdihovala. — Premili Bog, kdaj pač najdejo končno svoje prenočišče?

Visokò je že žarela luna na nebu, ko je rekel Nikolaj, ki je čutil, da se njegov ugled maje in da podaniki že momraje in vzdihujoč izražajo svojo nejevoljo: »Tam na bregu je ogenj. Krenimo tja. Dobri ribiči so tam. Gotovo nas vljudno sprejmejo in pogoste. Saj imamo tudi še raco in precej denarja.«

»Kaj pa, če nas oropajo?« je ugovarjal Petja.

»Jih pa postrelimo« je tolašil Volodja.

Polenka je pri teh besedah vztrepetala od groze. Nikolaj ji je stisnil roko in dejal:

»Ne bojte se. Čujte povelje: če vas bodo izpraševali, kdo smo in kam plovemo, odgovarjajte soglasno: da gremo na lov in da smo Amerikanci, iz daljne dežele, roditeljev nimamo. Ali razumete? Lagati sicer ni lepo, toda to ne bo laž, temveč le vojna zvijača, ki jo dopuščajo vsi omikani narodi.«

Izseljenci so zapeljali k ognju. Tam niso sedeli ribiči, pač pa deset do petnajstletni pastirji, ki so prišli tja prenočevati. Kuhali so si kašo v kotliču, ki je visel na treh zgoraj zvezanih palicah.

»Bog daj, fantje!« je zavpil Nikolaj.

»Pozdravljeni! so odgovorili dečki.

»Ali bomo mogli tukaj nekje prenočevati?«

»Le prenočujte. Pa židu Leibiu, kakšnih sedem vrst odtod, se lahko dobi prenočišče.«

»To nam je predač. Mi ostanemo kar tu. Pri vas je prijetno; lahko zakurimo ogenj.«

Dečki so molčali.

»Nikarte se nas ne bojte in ne skrbite radi naših pušk. Nismo razbojniki in tudi ne konjski tatovi. Tujci smo, sorodnikov nimamo in potujemo v Ameriko... Ali nam ne bi prodali to kašo?«

»Jejte, saj je je dovolj. Koj bo kuhana. Samo soli imamo malo.

»Soli imamo pa mi; lahko vam jo damo,« je rekla Polenka.

Popotniki so se kmalu spoprijaznili s pastirji, položili v kašo svojo raco in zopet se jim je zadelo, da pot v Ameriko sploh ni težavna in ni združena z bridkim trpljenjem. Polenka je legla in zaspala, dečki pa dolgo niso mogli zaspati in so se venomer razgovarjali s svojimi novimi znanci. Nikolaju se je priljubil zlasti čil in spreten dečko, ki je znal skuhati kašo, prinesiti v naročju suhljadi in z golo roko loviti rake, ki je vedel, kjer rasto užitne trave, in ki je bil sploh močan in gotovo utrjen.

»Kako ti je ime?« ga je vprašal Nikolaj.

»Tedka.«

»Ali bi šel z nami?«

»Kam?«

»V Ameriko.«

»Čemu bi hodil tja?«

»Tam obogatiš.«

»Ali je to daleč?«

»Najprej moraš prepluti eno morje, nato drugo, potem tretje in potem še ocean — pa si že v Ameriki.«

»Kajpada! Ti me imaš za norca. Če bi bilo tako, veš, da bi šel.«

»Ko se vrneš, boš prinesel s seboj mnogo zlata in vsega, kar boš hotel. Ko bi ti vedel, kako nam je v Ameriki dobro! Tam so take stepe, da se voziš tri dni, pa še ne vidiš konca. Na drevju rastejo taki cveti kakor tvoj klobuk. Potem so tam taki ptički, da jih pajki lovijo kot muhe. Pajčevina pa je, dragi moj, tako debela kot bič. Divjih konj je mnogo, vzameš si jih, kolikor hočeš: nikomur ne pripadajo. Gozdovi so tam taki, da je strah. Do neba segajo. Vstopiš v gozd in slišiš kako kriče opice, rjove jaguarji, to so mačke, ki so tako velike kot žrebci. Cele gore srebra imaš tam in take reke, ki na dnu nimajo peska, ampak zlato. Kmetov sploh ni, samo divjaki s črno kožo, ki hodijo nagi in nosijo na glavi perje in obroč v nosu. Če koža zalotijo mu takoj oderejo kožo z glave.«

»Da bi jih koklja brenila! Tega pa še nisem slišal. Pošteno si me ostrašil! Pri nas pa so gozdni možje. Jaz sem včeraj enega videl. Prav tukajle. Ležal sem in gledal, pa se je nekaj priplazilo k čolnu. Tap, tap! Na breg je stopil kosmat človek, gozdni mož in je zarenčal — jaz pa v tek — komaj sem pritekel k drugim.«

»Ah kaj, gozdni možje ti ne storijo nič žalega,« je omenil pastir s širokim slamnikom na glavi.

»Kako pak, da ne! Vso noč preblodiš zaradi takega spaka, na večer se ga nikar ne spominjaj,« je odvrnil Tedka, potegnil iz žepa mošnjo s tobakom, napolnil pipo in začel resno pušiti.

»Torej, ali pojdeš z nami?«

»Meni je tukaj tudi dobro.«

Nikolaj mu je še dolgo slikal prizore iz ameriške prirode in ameriškega življenja, toda »trdovratnega tuzemca,« kakor ga je v mislih imenoval, ni mogel navdušiti.

Ogenj je kmalu ugasnil; mesec je plaval že precej nizko nad zemljo; napočil je čas spanja.

Drugi dan so popotniki takoj ob svitu zapustili breg, ki so ga nazvali breg Prijateljstva, in ko so prepluli okrog petnajst vrst, so zagledali v daljavi, v modri megli na gori, krasno, zlatoglavo mesto. Bil je to Kijev.

Potrudimo se svi, da »Sokolić« postane najbolji mladinski list u Jugoslaviji!

Драга моја мала браћо и сестре!

Сваки од вас воли своју мајку и пун је хвала о њој. А када би вас неко запитао: Зашто? Ви би му одговорили чудећи се: Како, зашто? Волим је зато, што ми је мајка!

Када изговарате ту реч мајка, изговарате је са нежношћу, јер се увек сетите оне велике бриге, пуне дубоке и неизмерне љубави, којом вас само мајка грли и љуби, обасипајући вас најнежнијом милошћу.

Ви волите своју мајку што је познајете; ви је волите што знате за њено добро материнско срце, које је радосно када сте ви срећни, а тужи када сте болни или несрећни. Ви сте њено чедо, које се најсрећније осећа у њеном крилу и загрљају.

Има их доста који рано изгубе своју мајку, тако рано, да нису запамтили ни њено лице, ни њен мио поглед, ни њен глас, ни њена топла миловања. Да ли ти могу волети своју мајку оним жаром као они који су упамтили њено лице, њен поглед, њено грљење и пољупце, миловање и слатко тепање? Не, то је немогуће! Такав човек није у стању да, замишљајући своју мајку, заволи је. Он је не познаје. Она га није окружила својом мајчином љубављу,

Човек је у стању да воли само оно што добро познаје. И наш народ лепо каже: „Незнано — непитано, знано — вољено“.

Све што сам изнео овде о томе ко може да воли своју мајку, исто се односи и на другу мајку — Отаџбину, јер је она мајка свију нас. Ако смо уз њу, ако смо са њом и ако смо у њој, можемо је упознати. Ако је упознамо, заволећемо је.

Њено миловање, њено тепање, мио поглед, нежно срце и велика љубав за нас, своју децу, јесте лепота земље и народа; сунца, које нас слободно греје; народа, који пева своје песме, говори својим језиком и назива се братом и сестром.

Наша је Отаџбина, драга моја мала браћо и сесте, Југославија. Југославија, земља у којој смо сви слободни и срећни и у којој можемо сви живети не презајући да ће нам се уживање ускратити.

Мало је да ми само живимо у слободи, па да се сматрамо срећним и задовољним. Ми морамо бити толико срећни, као да смо миловани љубављу своје мајке. А да би ово постигли, потребно је добро упознати своју Отаџбину и завоleti је жаром, којим се љуби мајка. Упознаћемо своју Отаџбину на тај начин, што ћемо путовати по њој и на лицу места у народу слушати како се и што се пева, како се живи, какве особине и обичаје има наш народ, какву има душу и на коме је ступњу културе; каква изгледа наша земља, наше реке, наше њиве, наша поља, наше шуме, наша брда и наше море.

Упознајмо нашу Отаџбину, јер она тражи љубав својих синова и она може само дотле живети, докле за њу куцају сва срца, која су у њој, на исти начин. А верујте, да ће нам се свима љубав троструко узвратити.

Ми идемо на излете, слетове и летовања, где упознајемо земљу и нашу браћу и сестре, којима пружамо братски руку и кажемо им колико су нам драги. Нико нам после не може казати: „Незнано — непитано“, већ само:

„Знано — вољено“.

Здраво!

Hej Sloveni!

Tako u proleću, kada sva priroda oživi novim životom, kada se pomladi duh i kada sve to preporadanje daje i sebi i vanjskom svetu najjačeg oduška, dođe i vreme, kada ožive i sećanja na radosti minulih dana. To ustajanje i meni je također otvorilo skrivene i zaboravljene izbe moje duše te ponova oživelo sve što je već bilo prešlo prag zaboravi.

Tih dana video sam se u duhu vaših godina i vaših redova, kada sam se svakoga proleća podigao i uzleteo čak tamo gore na sever k braći Čehoslovacima da se naužijem pravog sunca i sokolske sreće, oduševljavajući se za Slovenstvo, bratstvo, slobodu, time, za čim čeznu također i vaše želje i misli: I proleće, koje je jedini medaš u prirodi, uzbuđuje također i u nama nova oduševljenja za lepim sokolskim idealima. Da, Slovenstvo, bratstvo moralo bi danas goreti u srcima svih, naročito u vama, kao žrtvenici oduševljenja i čeznuća, u času, kada se države protivne Slovenstvu udružuju i vezuju u lanac neprijatelja. I Sokolstvo, koje je jedini slovenski tvorac tih misli, danas je pozvano da gradi most k Panslaviji.

Te misli porodile su mi se, kad sam nakon ponovnog čitanja odložio brošuru br. Gangla »Slovenstvo i Sokolstvo« te su mi dočarale u sećanje jedan događaj, koji je u vezi sa naslovom.

Bilo je jedva mesec dana iza poslednjeg svesokolskog sleta u Pragu, kada nas je skupina učiteljskih kandidata na svojem putovanju po bratskoj Čehoslovačkoj republici posetila poznato mesto Plzenj, koje je još treperilo pod svežim utiscima poslednjih slovenskih dana u zlatnom sokolskom Pragu. Naravno, bili smo primljeni na način, kako to samo oni ume, a što nas je još više oduševilo i učvrstilo u bratstvu i Slovenstvu. Kako je u tim prilikama običajno, priredili su također i nama počasno veče i to Čehoslovačka-jugoslovenska liga i gradska opština. Tu je ponovno došlo do izražaja bratstvo, i izmenile su se upravo krasne, tople i oduševljene reči, ta bile su to reči bratske, slovenske, naše. Počasno mesto na programu zauzimala je također i naša jugoslovenska pesma, koja se je sa posestrinskom čehoslovačkom slila u lep pozdrav slovenske uzajamnosti. Vredno je spomenuti, da su na tom večeru — rekao bih slovenskom — bili po delegatima prisutna također i druga slovenska braća i to: Rusi, Poljaci, Lužički Srbi i Bugari; tako da smo uistinu sačinjavali pravu slovensku porodicu. I ko se pri takovoj prilici nebi mogao oduševiti, naročito mi mladi, koji smo opazili suze čak u očima starih ljudi. Vrhunac te večeri bio je, kad smo svi zajedno zapevali našu veličanstvenu himnu »Hej Sloveni!«

Ni izdaleka nije tako snažno na nas uplivala ta silna pesma kad smo ju slušali i još slušamo kod kuće, onako mimogred u vežbaonicama ili čak u gostionicama, kao što nas je ona tada podigla iznad sadašnjosti u budućnost. Pevali smo ju u zagrljaju: Jugosloven sa Bugarinom, Rus sa Čehoslovakom, Lužički Srbin sa Poljakom — brat bratu, srce srcu i uz srca, a svih nas u tom veličanstvenom trenutku prožimala je jedna te ista velika misao — Slovenstvo, bratstvo! I kada su silni akordi te uistinu naše veličanstvene himne utihnuli, svi smo bili suzni, zagrlili smo se i poljubili.

Tamo gore, među severnom braćom, osetili smo istom kako poštovanje oni iskazuju sveslovenskoj himni. Međutim, kad ju kod nas čuješ, to je ponajčešće uz čašicu, kada se obično još razigravaju osećaji za nekom mokrom slovenskom skupnošću, i koja po otreznjenju iščezne — tamo gore pevali su ju stojeći, kao mi jedino svoju državnu himnu. Pogotovo — razlika! I naviknuti da ju kod kuće pevamo u svakoj prilici, dali smo tome oduška također i na putovanju. Uvek i posvuda pevali su ju stojeći zato smo ju radije pri

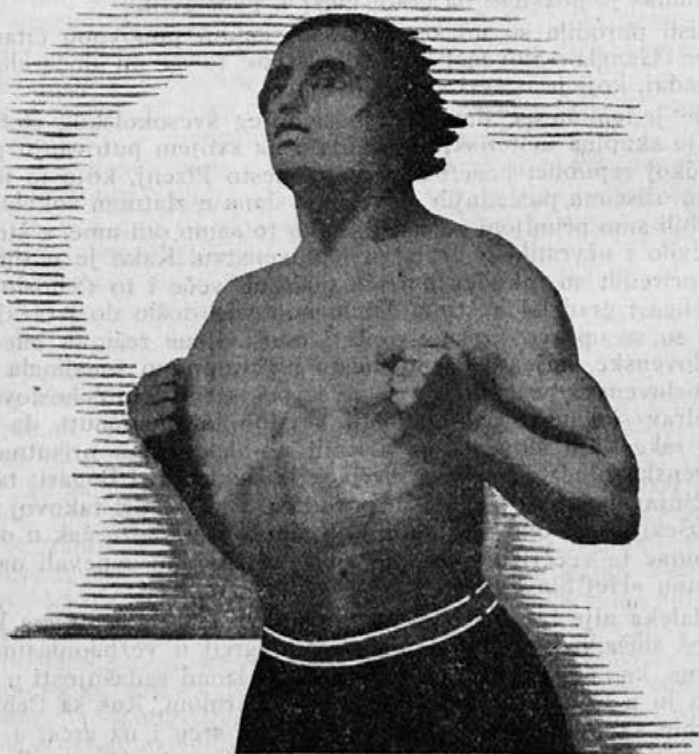
pevanju drugih pesama ispustili. Tako smo jasno videli, spoznali i osetili himnu, kakovu joj čast iskazuju, pored Poljaka, jedino još Čehoslovaci.

Slične časove, doživeli ste zastalno također i vi, dragi naraštajci, na našem lanjskom sletu u Beogradu, koji je bio samo čista sinteza slovenskog bratstva, kao što sam i sam kao naraštajac osetio takove prve dojmove te velike misli prilikom prvog jugoslovenskog svesokolskog sleta u Ljubljani pre deset godina.

Sve to sećanje na onaj veliki čas, kada sam po prvi put osetio i spoznao sadržaj sveslovenske himne, njenu moć i veličinu, zažarilo mi je ponovno lice i uzdrhtalo srce, kad sam pročitao gore pomenutu brošuru.

Da, braćo i sestrice, i vama ju također toplo preporučam. Pročitajte sve te lepe reči, koje nam je iz velike svoje sokolske duše podao brat Gangl u knjižici o slovenskom Sokolstvu i njegovom velikom značaju za Slovenstvo.

Neka bi to bila vaša duševna priprava za velike slovenske dane u narednoj godini, kada ćete također i vi pohitati tamo gore, u zlatni Prag, gde ćete učvrstiti vaše duše u čistom slovenskom bratstvu, u lepoti večnoga Tyrša!

Junačka sokolska prsa!

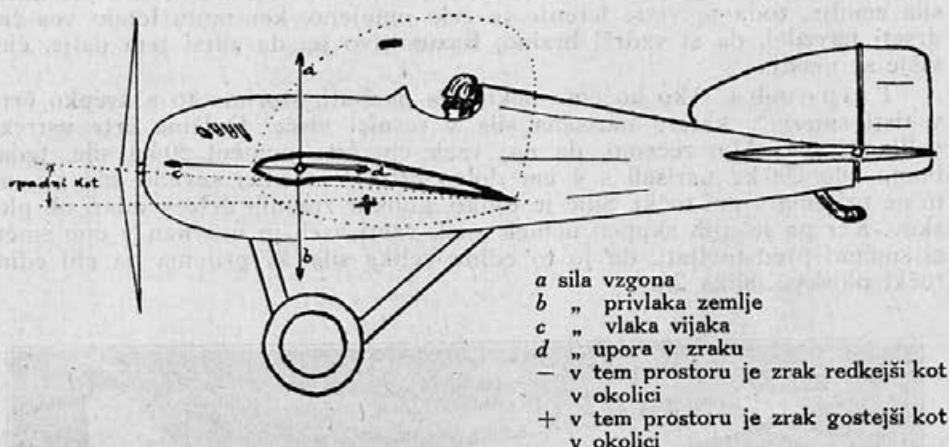
.....

Ministarstvo prosvete preporučilo je svim školama u državi da se pretplate na »Sokolića«, zato neka ne bude nijedne škole u Jugoslaviji bez ovog lista!

Kako letalo leti.

Zadnjič smo zvedeli kako je letalo zgrajeno; danes se bomo pomenili, zakaj letalo leti. Poznavanje pojavov pri letenju ni le neprecenljive vrednosti za letalca, saj vemo, da večino nesreč zakrivi nepoznanje in neupoštevanje teh pojavov, temveč je zanimivo za vsakogar.

Katera sila letalo drži v zraku? Ako se v čisto mirnem zraku giblje nekoliko poševno postavljena plošča, nastanejo okrog nje iz vzrokov, ki jih ne moremo razkladati, posebne razmere. Zrak pod ploščo se jézi, radi

česar se pritisk pod njo zviša tako, da je večji kot v okolici. V prostoru nad ploščo se zgodi nasprotno. Tukaj se zastran večje brzine zračnih delcev pritisk znatno zniža pod mero v okolici. Vsi vemo, da se v hipu, ko nastane nekje najmanjša razlika v pritisku, pojavi sila, ki telo odrija v stran manjšega pritiska. V našem primeru rine nastala sila ploščo navzgor, zato jo imenujemo vzgon. Poleg vzgona se pojavi še sila zračnega upora, ki se zoperstavlja gibanju plošče in jo zadržuje. Usmerjena je naravnost nazaj.

Prav taki pojavi kot na naši plošči, nastanejo na krilih letala. Tudi krilo je na trupu tako poševno pritrjeno, da oklepa z dolžinsko osjo letala, ki je v vodoravnem letu v smeri leta, večji ali manjši kot, ki mu pravimo vpadni kot. Učinek povečuje ukrivljenost krila. Od omenjenih dveh sil je vzgon koristen, upor škodljiv, ker niža brzino. Zavaljo tega s primernim oblikovanjem krila prvega kar najbolj večamo, drugega pa manjšamo. Razlika v pritiskih je pod krilom in nad krilom tolikšna, da nastala sila dviga po mnogo tisoč kg težka letala.

Ako naj bo letalo uporabno, morajo biti sile, ki nanj delujejo med seboj uravnotežene, oziroma jih moramo po potrebi večati ali manjšati. Vzgonu nasproti vleče teža letala, zračni upor pa premaguje vlačna sila od motorja gnanega vijaka. Če kakršnikoli vplivi to ravnotežje sil porušijo, ga je treba s krmili znova popraviti (glej sliko 1.).

Enake sile kot na krilih, delujejo na krmilih. Izkoriščamo jih za krmarjenje letala. Poljubno jih moremo večati ali manjšati s premakljivimi ploškami.

Za izzivanje opisanih pojavov je očitno potrebno gibanje, brzina; brez tega ne nastanejo nobene sile. Pri tem je popolnoma vse eno ali se pomika zrak proti mirujočemu letalu ali letalo skozi mirujoči zrak. Slednji primer je navadni, saj motorna letala vsi poznamo; na prvem primeru sloni brez-motorno letenje, ki je seveda mogoče le v ustrežajočem vetru. Letenje brez motorja in brez vetra je sicer mogoče, kajti silo motorja nadomesti privlačna sila zemlje, toda te vrste letenje je zelo omejeno, ker mora letalo ves čas drseti navzdol, da si vzdrži brzino. Razumljivo je, da zdrsi tem dalje, čim višje se nahaja.

Pri p o m b a. Ako hočemo neko silo narisati, storimo to s krepko črto v tisti smeri, v katero narisana sila v resnici vleče. Dolžina črte ustreza velikosti sile. Ako rečemo, da naj vsak cm črte pomeni 50 kg sile, tedaj bomo silo 200 kg narisali s 4 cm dolgo črto. V resnici seveda sila ni ena in ne prijema v eni točki. Silic je toliko, kolikor zračnih delcev udari ob ploškev. Ker pa je njih skupen učinek enak vsoti vseh in uravnan v eno smer, si smemo predstavljati, da je to edina velika sila, ki prijema na eni edini točki ploskve (slika 2.).

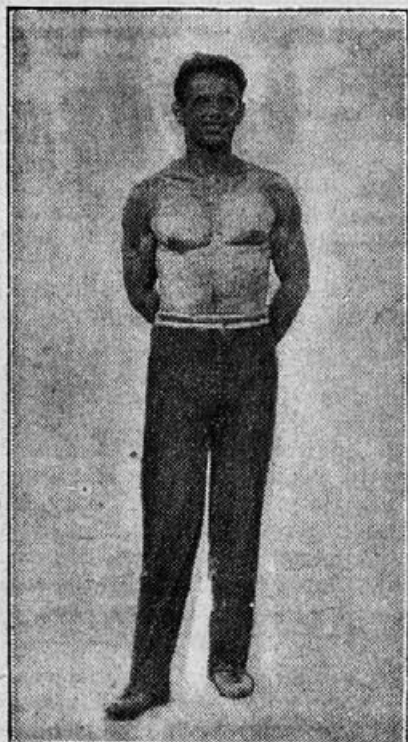
Letalo v letu

.....

Budimo svesni, da je također i za Sokolstvo štampa najbolje propagandno sredstvo!

Izbirno takmičenje naših Sokola.

za međunarodno takmičenje za svetsko prvenstvo u Parizu u julu ove godine održalo se je u Ljubljani 9. i 10. maja. Takmičilo se je u: slobodnim prostim vežbama, u obaveznim i slobodnim vežbama na preči, ručama, karikama i na konju u širinu sa hvataljkama; iz atletike pak u penjanju na 8 m visokom konopu, skoku u vis, bacanju kugle, preskoku preko konja u dužinu i u trčanju na 100 m. Od 210 postizivih točaka u ovom izbircu takmičenju postila su braća sledeće rezultate: I. Primožić Josip (Maribor-Matica) 185·40 točke; II. Šumi Petar (Ljubljana-Matica) 179·10; III. Gregorka Boris (Ljubljana-Matica) 176·50; IV. Forte Miroslav (Ljubljana-Matica) 165·20; V. Štukelj Leo (Maribor-Matica) 158·70; VI. Lápajne Stanko (Maribor-Matica) 153·10; VII. Porenta Ivan (Ljubljana I) 152·50; VIII. Štefanović Milan (Novi Sad) 128·50; IX. Žakić Mladen (Novi Sad) 123·50. — Postignuti rezultati su veoma dobri, i braća takmičari pre odlaska u Pariz imaju još nešto raspoloživog vremena za vežbanje te smo uvereni, da će na teškom takmičenju časno zastupati naše Sokolstvo i boje naše države. — Sokolski naraštaj pratiće ih u duhu sa najvećim zanimanjem i sa bratskom željom da pobeđu.

Brat Josip Primožić, najbolji vežbač Sokola kraljevine Jugoslavije, koji je na izbornim utakmicama za Pariz postigao prvo mesto

Hajrudin Ćurić, Beograd:

Moja sreća.

Sedim sam. Nigde nikoga, samo tišina muklo promatra moj bol. U daljini gdekad zacvili vetar i sa svojim plačem donosi mi miris dalekog cveća...

Lagano zalazi sunce i prosipa oko mene krvave svoje zrake.

O Bože, da li će sa zalaskom sunca i mirisom dalekog cveća zaći nečujno i moja sreća?...

Radovi našeg naraštaja

Dragan Raić, Ljubljana:

Iz davnih časov.

V majhni dolini na Dolenjskem* so imeli kmetje hudega graščaka. Dan za dnem je delal tlačanom najhujše krivice, jim nalagal novih dajatev in jim višal tlako. Sicer miroljubna kmet-ska kri se je razgrevala in se burila vse bolj in bolj. Poleg tega so bili v v vasi ljudje, ki so bili sposobni za vodje, možje krepkih značajev in odločne volje. Njihove misli so imele višje smotre, nego so jih imeli drugi kmetje. Videli so vso veliko krivico, ki so jo trpeli podložniki, videli so njihovo trpljenje, saj so med njimi zrasli. Hoteli so združiti in dvigniti veliko kmečko silo proti zatiralcem. Ti možje so zvesto opazovali potek dogodkov in spoznali, da se bliža ura.

Nova krivica je razburila vas. Bilo je takole: Zjutraj so prišli grajski biriči k Skalarju, najuglednejšemu kmetu v vasi, po desetino. Bridko je vzdihoval stari gospodar, ko je odmerjal pridelek pridobljen s krvavimi žulji in potnimi sragami.

Kaj vzdihuješ, mrha uporniška! Ne boste pokrepali od gladi, ne! Še preveč vam popuščamo, puntarjem, in podpiramo vašo lenobo. Zahvali Boga, da ti ni dal hujšega gospodarja!« se je zadržal grajski nadzornik in zavihtel bič kmetu nad glavo. Temu je kri vzvalovila po žilah. Premagoval se je na vso moč, a vedel je, da ne bo mogel pretrpeti udarca mirno, ampak bo pobil graščinskega na tla, čeprav je vedel, da bo to prineslo smrt njemu in trpljenje njegovim. Mirno je nadaljeval delo in hitel, da bi čim prej opravil z biriči. Bal se je, da bi njegova mlada in nepremišljena sinova ne pretrpela daljšega poniževanja. Ko je bilo delo pri kraju, je nadzornik oblastno zakričal:

»Pripravi nam v hiši jedi in pijače, da se malo pokrepčamo in oddahnemo! Pa glej, da bo kaj boljšega!«

Gospodar molče odide v hišo in poišče ženo, ki je s strahom čakala, kaj bo.

»Meta, pripravi biričem v sobi! Najprej ti vse poberejo, potem jih pa v zahvalo še pogosti! Lepa pravica! Jim bomo kmalu pomagali!«

»Jezus Marija! Za božjo voljo, Janez, molči! Kaj bo z nami, če te slišijo!« zašepeta v strahu žena in odide pripravljat. Stari pa gre v izbo, kjer je bila zbrana vsa njegova družina, dva sinova in hčerka. Sinova, Štefan in France, sta bila močna in zdrava kmečka fanta. Po vasi sta bila znana kot najpametnejša in najznačajnejša mladeniča, ki so ju vsi spoštovali. Okoli njiju se je zbirala vaška mladina in ju poslušala kot svoja učitelja, bila sta glavna voditelja uporne mladine.

Lica so jima bila mrka, ker sta videla očetovo ponižanje, in iz oči jima je sijala mržnja in odločnost.

»Fanta, pazita, da ne naredita kake neumnosti! Kažita se kolikor mogoče ponižna, da se ne izdamo. Saj pride kmalu obračun! Ti pa, Marjetica, »pravi stari in se obrne k hčerki, osemnajstletni mladenki izredne lepote, »ti pa bodi kolikor mogoče prijazna z biriči, da se jim ne zameriš!«

»Oče, udarca ne bom pretrpel!« pravi Štefan.

»Naj se mi eden izmed njih poskusi dotakniti sestre!« pristavi France.

V veži so se zaslišali koraki in oblastni glasovi biričev.

»Pamet, fanta! Sedaj pa tiho, že prihajajo!«

»Kar v izbo, prosim, kar v izbo, prosim ponižno, gospoda. Bom takoj prinesla!« dé tiho Meta in se globoko prikloni.

»Le hitro, baba! Smo potrebni!« poveljuje nadzornik in butne z ного priprta vrata v izbo, da se na stečaj odpro, in vstopi, za njim pa še pet biričev in hlapcev. Štefan, France in Mar-

* Jugovzhodni del Dravske banovine.

jetica se ponižno priklonijo, pozdravijo in posedejo okolo peči. Nadzornik pa potegne hrupno stol od mize in se usede.

»Ali bo že kaj!« zakliče proti kuhinji. »Prokletu, treba bo babi z bičem pomagati k ponižnosti in uslužnosti!«

Stefan in France se mračno spogledata.

»Oprostite, prosim! Vino je v kle-
ti in žena težko hodi po stopnicah. Šel bom takoj pomagat!« se opravi-
čuje oče, pomenljivo pogleda sinova in odide.

Biriči se usedejo okoli mize in se začno pogovarjati.

»Vidite, tako je! Čim bolj je človek mil s temi kmečkimi mrcinami, slabše je! Saj ne vedo več, kaj je pokorščina! Če ne vidijo biča, pa ne vedo, da je graščak gospod, kmet pa njegov hlapec. — Ali z našim gospodarjem ni nič! Vse preusmiljen je!« dé nadzornik.

»Saj smo mu že tolikokrat svetovali, naj kmete malo trše prime in naj da pobesiti nekaj teh puntarjev za svarilo, pa nič ne pomaga! Sicer pa, stari graščak bi že vedel, kaj mu je storiti, toda mladi, ta vam je cela mevža! Saj

veste, čisto po materi se je vrgel in poln je nekih novih idej, ki utegnejo biti pogubne za nas. Neprestano mu je na ustih beseda usmiljenje in pravica. To pa tako vpliva na starega, da si že ničesar več ne upa. Ha, jaz bi že pokazal, kdo je gospodar v hiši!«

V tem prineseta Skalar in Skalatica prigrizek in pijačo in postrežeta biričem.

»Poglej, poglej, kakšen kruh imajo! In klobase, svinjina, sir! Pa se še pritožujejo, puntarji nezadovoljni! No, če bi bilo po mojem! Ovsenjak, pa krompir in fižol, to je za kmeta, in voda! Ne pa taka kapljica! Kako je je škoda za osmrnjene kmečke goltance!«

Oče in sinova težko trpita tako zaničevanje. Pogledi govorijo:

»Udari krivičneža neusmiljenega!«

Toda pamet je velevala mir in pokorščino. Zato so molčali in povesili poglede. Marjetica je hotela oditi, kar jo nadzornik pokliče:

»Hej, dekle! Kam pa tako urno? Kaj ti ne ugaja v naši družbi? — Glej, glej, kakšna lepota. Ne bi si človek mislil, da morejo ti ušivci imeti take lepote! Pojdi no malo bliže, da si te malo ogledamo!« (Dalje prihodnjič.)

Mance Davor, Zagreb II.:

Otrov!

Jedne zimske noći, imajući u kući bolesnika, pošalju me roditelji u lekarnu po lek. Taj lek bio je otrov, u službi protuotrova. Izadoh na ulicu, koja je bila zavijena gustom tamom. Nigde nikog. Požurim u lekarnu, koja je bila od kuće mi udaljena pola sata hoda. Sneg pada u sitnim pahuljicama.

Preko puta lekarne nalazi se gostiona, iz koje se čuje neko nemelodično pevanje, slično više zavijanju nego pevanju. Vrata se otvaraju, izlazi jedan pijani čovek. Peva, čujem jeku toga pevanja, koju daljina pretvara u neki tužan ritam, sličan pogrebnoj koračnici. Pijanac je otišao smerom, kojim sam ja došao. Ne vidim ga više, izgubio se je u daljini, čujem samo još jeku njegovog pevanja. Noć... Tišina...

Dobijem lek i požurim kući. Bolesnik primivši lek zaspi. Legnemo i ostali. Nisam mogao usnuti, neka crna slutnja rasteravala mi je san. Počeo sam se bojati, da nije to moguće predosećaj nesreće milog mi bolesnika.

Ne — nije moguće, nadam se, očekujem jutro. Ujutro se zdravlje bolesnika naglo popravilo. Međutim dočujem žalosnu vest, da je dvesto koračaja iznad naše kuće naden mrtav čovek. Slutnja me ipak nije izneverila. Dolazi službena komisija, lečnik ustanovljuje otrovanje alkoholom, usled čega je pijanac imao veliku vrućinu, legao je u snijeg, što mu je godilo, te je tako zaspao i smrznuo se.

Iako ljudi znadu da ih alkohol vodi u smrt, bolnicu, tamnicu i t. d. ipak ih u ogromnom broju u njemu traži zadovoljstvo, zabavu, zaborav, a kasnije događa im se obratno.

Glasnik

† General Stevan S. Hadžić. Dne 23. aprila umro je u Beogradu dugogodišnji ministar vojske i mornarice, počasni adutant Nj. Vel. Kralja, armijski general Stevan S. Hadžić. Veliki pokojnik rođen je 19. februara 1868. u Beogradu. U balkanskom ratu general Hadžić bio je komandant Drinske divizije, u svetskom pak najpre načelnik štaba I. armije, a po povlačenju kroz Albaniju poslan je u Rusiju, gde je preuzeo zapovedništvo nad dobrovoljačkom divizijom, koja se je proslavila u junačkim borbama na Dobruđi. Od 1917. do 1919. god. bio je vojni ataše u Rumuniji. Po ujedinjenju postao je ministar vojske i mornarice. Neocenjive su njegove zasluge za našu zajedničku otadžbinu Jugoslaviju. Sokolski pokret pratio je pokojnik uvek sa dubokim razumevanjem i veselio se njegovom napretku. Na pogrebu generala Hadžića učestvovalo je također i brojno Sokolstvo, a I. zam. starešine Saveza SKJ brat E. Gangl održao je krasan govor, u kojemu je spomenuo velike pokojnikove zasluge za otadžbinu i Sokolstvo. Također i naraštaj Sokola kraljevine Jugoslavije kliče velikom pokojniku: Slava i poslednji Zdravo!

† Auguste Gauvain (1861.—1931.). U satoriju na Pirenejima preminuo je 18. aprila u 70. godini života naš veliki prijatelj Gauvain, ponos francuske publicistike. Već kao apsolutent škole političkih znanosti sa radio je kod dnevnika »Journal des Debats«. U svrhu upotpunjenja svoje izobrazbe, putovao je po srednjoj Evropi, Balkanu, Švicarskoj, Tirolu i drugom. Oduševljen ljubitelj planina god. 1893. postao je tajnik evropske podunavske komisije te je 10 godina vršio tu službu u Bukureštu, a god. 1904. bio je imenovan francuskim taj-

nikom u centrali za međunarodne transporte u Bernu. Tamo mu je god. 1908. stigla molba direkcije lista »Journal des Debats« da u ovome preuzme vodstvo rubrike vanjske politike. Preuzeo je to baš u času, kad je izbila mladoturska revolucija i provedena aneksija Bosne i Hercegovine. Malo ko je bio za tu zadaću tako pripravljen kao Gauvain. Što osobito zadivljuje kod tog novinara, to je njegova potpuna neodvisnost i čvrstoća nazora. U pomenutoj evropskoj krizi, koju su samo pojedinci pravilno ocenjivali, Gauvain je otkrio sudbonosne posledice austrijsko-nemačke politike, koje su se šest godina iza toga uistinu i pokazale. U maročkom konfliktu, italijansko-turskom i obim balkanskim ratovima pa i kasnije obistinila su se Gauvainova politička naziranja i njegov je ugled sve to više rasao. Njegovi mnogobrojni politički članci sabrani su u 14 knjiga trajne vrednosti. U svetskom ratu njegov se ugled još više podigao. Više nego iko drugi pripomogao je da u Francuskoj isčezne mišljenje, koje je bilo sklonu Austro-Ugarskoj. Na taj način stekao je Gauvain za oslobođenje slovenskih naroda neocenjivih usluga, dakle također i za našu državu. Mala Antanta nije imala boljega zaštitnika i zagovornika. Nije ni čudo, da je na svom stolu imao sliku našega Kralja, na kojoj je naš vladar vlastoručno napisao: »Au grand ami«.

Njegovu osobnu prijaznost spoznao sam točno pre 10 godina, kad smo sa drom. B. pokušali da u parišku štampu proturimo članak o Koruškoj. Iskusni muž u Avenue Rapp 4 uvideo je besplodnost takovog zaletavanja u sankcionirano političko stanje, stoga ga radi toga dalje ni smo ni smetali. Malo kasnije (31. maja) ipak je posredstvom pokojnog Léona d'Orfer-a »La Presse« objavila članak »La Carinthie« i to pod potpisom Alexisa Caillesa, a to prilikom tirolskog plebiscita. —

A. D.

Priprave za IX. svesokolski slet u Pragu 1932. god. postaju sve to intenzivnije.

Načelnikstvo ČOS odredilo je već i raspored sleta: 5. juna biće školski dan praških osnovnih i građanskih škola; 11. i 12. juna određeni su kao dani srednjoškolske omladine; 19. juna dan je sokolske dece praške i okolnih župa; od 26. do 29. juna održava se slet sokolskog naraštaja; 1. i 2. jula biće takmičenje; 3. jula određen je kao prvi glavni sletski dan, 4. jula je drugi glavni sletski dan, a 5. jula je treći glavni sletski dan; 6. jula je povorka, nastup vojske, gostiju i sokolske konjice. — Svesokolski slet počće sa štafetnim trkama od pograničnih mesta Čehoslovačke Republike k Tyrševom spomeniku u dvorištu Tyrševog doma u Pragu.

Naraštajci i naraštajke, prijavljajte se svom marljivošću za tu veličanstvenu sokolsku manifestaciju, da bi što brojnije pohitali u zlatni sokolski Prag i kako bi i tamo bili na čast i ponos našega Sokolstva i naše Jugoslavije!

UTAKMICA U »ODBOJCI«.

Naraštaj Sokolskog društva Zagreb II — Državna učiteljska škola Zagreb V. razr. 2:1.

10. maja održana je utakmica u »Odbojci« (Volley ball) između muškog naraštaja Sokolskog društva Zagreb II i V. razr. Državne učiteljske škole. Utakmica je odigrana na igralištu župe Zagreb u Samostanskoj ulici.

Momčadi su nastupile u postavi:

Naraštaj Sokola II: Šmic, Vrkljan, Mance, Kobali, Kornicer, Bičanić. — Drž. učit. škola: Hibi, Naglič, Štenberg, Slany, Gradišar, Šehović.

I. igra: Obe momčadi igraju ispočetka bez kombinacija. Naraštaj Sokola II ima tačan servis, te time dolazi pomalo u vodstvo, a ujedno počinje i lepom igrom. Protivnik im ne drži tačno mesta, što oni izrabljuju i postizavaju bodove. Igra svršava rezultatom 15:11 u korist nar. Sokola II, te tako vodi sa 1:0.

II. igra: Naraštaj naglo popušta, učiteljska škola oštro napada i odnosi pobjedu s rezultatom 15:11 u korist učiteljske škole. Stanje utakmice 1:1.

III. igra: U ovoj odlučnoj igri naraštaj igra oštro ne s kombinacijama, ali korisno. Naročito se ističe tehničkom igrom kod mreže. Protivnik mu se ne može svojom velikom požrtvovnošću suprotstaviti. Igra svršava rezultatom 1:8 u korist naraštaja, a utakmica 2:1 za naraštaj Sokola II.

Vrhovni sudac bio je brat Vladimir Janković.

Gledaoca bilo je preko 100, a igri su prisustvovali i polaznici saveznog lakoatletskog tečaja.

Masaryk o nama. Kada je ove godine Ljubljanski univerzitet podelio pretsedniku Čehoslovačke Republike počasni doktorat,

pretsednik Masaryk u svojoj zahvali među ostalim rekao je i ovo: »Sa veseljem trudio sam se da što bolje upoznam značaj i težnje raznih slovenskih naroda. Slovenci n. pr. zadivili su me svojom energijom, svojom radinošću. Iz njihovih redova izišli su sjajni slavisti. Druženje sa Slovencima pomoglo mi je, da sam stekao pravilno pojmovanje vrednosti malih naroda i uloge, koju oni mogu igrati u istoriji prema velikim narodima. Naslov, koji mi je danas podelio Ljubljanski univerzitet, toliko mi je više na čast i veselje, jer mi dokazuje, da Slovenci nisu zaboravili prijateljstvo i ono zanimanje, koje sam imao prilike da im pokažem u svojem delovanju.«

Sokolstvo za besposlene. Čehoslovačko Sokolstvo svesno je također svojih dužnosti prema braći koja su u nevolji. Za besposlene sakupilo je članstvo 438.563 Kč, što naravno znači ogromnu svotu i ujedno dokazuje požrtvovnost i dobrotu srca čehoslovačkih Sokola, koji u smislu Tyrševih načela delima iskazuju svoju ljubav prema bratu koji trpi.

Dve najvažnije knjige za svakoga Sokola. Savez SKJ izdao je u nakladi Jugoslovenske Sokolske Matice u Ljubljani knjigu »Organizacija Saveza SKJ« i »Putevi i ciljevi Saveza SKJ«. Prva stoji 20,—, druga 8,— Din i naručuje se na naslov: Jugoslovenska Sokolska Matica, Ljubljana, Narodni dom. — Knjiga »Organizacija« sadržava na prvim stranicama Manifest Sokola kraljevine Jugoslavije od 28. januara 1930., Zakon o osnivanju Sokola kraljevine Jugoslavije, Uredbu o likvidaciji telovežbačkih organizacija pred ustanovljenjem SKJ, Statut o organizaciji i poslovanju SKJ, Uredbu o olakšicama u pogledu obaveze služenja u kadru za članove SKJ. Nadalje ta knjiga sadržava sve gradivo za organizaciju upravnih i tehničkih organa. — Druga knjiga »Putevi i ciljevi«, koju je odobrila prva redovna glavna skupština 29. marta o. g. u Beogradu, uči o odnosima Sokolstva prema raznim aktuelnim pitanjima.

Obe knjige su najvažnije za sve naše članstvo. Također i naraštaj, koji ima da stupi u redove redovnog članstva, dužan je da ove knjige prouči, kako bi time bio svestan zašto je Soko i što je Sokolstvo. — Sokolski naraštaju, nabavi ove knjige!

Preporodovci (1912.—1914.). Napisal Ivan Janez Kolar.

(Konec.)

V maju leta 1912. je v Ljubljani dijak Iv. Endlicher na sestanku nar. radik. mladine določno povedal, da zahtevajo Jugosloveni svojo državo, in sicer samostojno Jugoslavijo. Svoj govor je končal z besedami: »A nečemo se ustavljati u svojim opravljanju

težnjama, pa makar treba da razbijemo i samu Austriju!» (Str. 36.). Nato so stopili voditelji nar. rad. mladine v tesnejšo zvezo s kladivarji. »Kladivarji so tvorili krožek tajne pektorice, ki je vodila vse delo novega pokreta v organizaciji in izven nje.« (Str. 45.). Za nje ni smel nihče vedeti in vsak kladivar je imel svojo posebno nalogo, kako in kje naj razširja novo idejo. Glavni voditelji, kovači, ki so imeli podobno nalogo ko kladivarji, so šli v Srbijo in Bolgarijo, »da bi dobili osebnih zvez z dijaškimi organizacijami v vseh jugoslovenskih pokrajinah ter spoznali njihovo mišljenje in delovanje. (Str. 47.). Potovali so preko Zagreba, kjer so imeli s Hrvati sestanke, v 2 skupinah in v Beogradu so se sešli v uredništvu »Slovenskega Juga«, kjer sta jih sprejela glavni urednik dr. Božidar Marković in tajnik Nar. Odbrane major Vasić. Vl. Fabjančiča in Vin. Zorca je sprejel celo sam Pašić. Nato so dobili vsi brezplačno vozovnico za študijsko potovanje po vsej Srbiji. »V avgustu so se vrnili domov veselo presenečeni, da je med jugoslovensko omladino toliko spontanega razumevanja za skupne težnje Jugoslovenov.« (Str. 49.).

Prišlo pa je do balkanske vojne in mnogo slovenskih zdravnikov, med njimi tudi znani sokolski delavec dr. Oražen, je šlo prostovoljno pomagat srbskim ranjencem. Hrvatski zdravniki radi izjemnega stanja na Hrvaškem nisc smeli iti. Ti dogodki na Balkanu so hudo razburili slovensko mladino in delo revolucionarnih kladivarjev in kovačev je šlo v klasje, kajti že oktobra tistega leta se je ustanovila po reorganizaciji ljubljanskega nar. radil. dijaštva nova »Organizacija jugosloven. srednješolcev«, ki je med drugim zahtevala, da se osnuje dijaška Jugoslovenska počitniška zveza, da dijaki telovadijo pri Sokolu in spoznavajo sokolski program. Prav tako so se tudi vseučiliščniki resno bavili z jugoslovenskim vprašanjem in jugoslovenska akademska društva so iskala medsebojnih zvez.

Sledi poglavje »Preporod«. Ta list je izšel prvič 1. novembra 1912. leta kot glasilo jugoslovenske mladine na Slovenskem. Uredniki so bili sprva ljubljanski srednješolci, nato pa akademiki-kladivarji. Na list je skrbno

pazil drž. pravdnik, zato so pisali v prisposodobah, prilikah, pripovedkah, ali pa so citirali priznane pisatelje. »Bistveni program listu je bila propaganda jugosl. državnopolitične ideje.« (Str. 66.). Endlicher je pisal v 1. številu »Ustvaranju jugoslovenske ideje,« v 2. številu je izšel članek Fr. Fabjančiča »Zakaj hočemo biti Jugosloveni?« Navedena prispevka dovolj jasno pričata o smeri lista.

Z reševanjem jugoslovenskega vprašanja se je bavila tedaj revija Veda, ki je začela anketo o jezikovnem vprašanju, in deloma tudi Srp. knjiž. Glasnik, kjer je sprožil Jov. Skerlić anketo o enotnem srbsko-hrvatskem književnem narečju.

Ideje, ki jih je širil list Preporod, so pridobivale vedno več pristašev in jugoslovensko vprašanje je postalo tudi za slovensko javnost aktualno politično vprašanje. Stoletno romantično navdušenje za platonično bratstvo Jugoslovenov je izzvenelo v živo pesem tistih dni, »Što čutiš, Srbije tužni...«, tako silno, da so se razklenile pesti. (Str. 85.). Leta 1913. se je Ljubljana pripravljala za vseslovenski sokolski zlet, toda Avstrijo so zaskrbele srbske zmage in je vsesokolski zlet prepovedala. Na južni meji je izvedla delno mobilizacijo. Ustavila je tudi Preporod. Obtožnica drž. pravdnikstva v Gradcu je list označila, da »Organ slovenskog daštva bio je list Preporod, čije pisanje je bilo sistematsko uvjeravanje da je Austro-Ugarska monarhija najgori neprijatelj slovenskog naroda, te propovijedanje potrebe, da se taj narod otcijepi i prisajedini Srbiji.« (Str. 98.).

Dne 26. septembra 1914. se je začel proti tej nacionalni mladini veleizdajniški proces v Ljubljani, kjer so bili 23 nacionalisti obsojeni, 4 oproščeni, proti petim pa se je kazensko postopanje prepustilo vojaški oblasti. Temu procesu je sledil leta 1915. veleizdajniški proces v Gradcu, kjer so sodili Iv. Endlicherja in Janžeta Novaka. Endlicher je med razpravo v ječi umrl. Novaka je zagovarjal prav spretno odvetnik dr. Novak iz Ljubljane, ki je dosegel za polovico milejšo kazen, kakor jo je zahteval kazenski zakon po sodbi v smislu § 59./2. (Str. 163.).

Podal sem v glavnih obrisih označbo našega jugoslovenskega mladinske-

ga gibanja. Knjiga prinaša ogromno informativnega gradiva, je pisana v jugoslovenskem duhu, zato jo toplo priporočam. Njen avtor je danes profesor v Kranju. **Lj. Mlakar.**

Čeh i Soko — načelnik Chicaga. Več u zadnjem broju ukratko smo izvestili o tom značajnom događaju, a danas želimo da ga nešto opširnije osvetlimo.

Grad Chicago bio je pred 100 godina neznatno mesto na kraju divljeg zapada, danas pak broji 3 $\frac{1}{2}$ milijuna stanovnika. Samo New York, London i Pariz na svetu su veći od Chicaga, koji je najznamenitije prometno križanje celoga sveta i pored New Yorka i Londona najvažnije svetsko trgovačko mesto. Chicago ima 15.000 tvornica i najveću klaonicu na svetu. U Chicagu se izrađuje najveća količina železa i čelika, najviše železničkih vozova, tamo se određuje cena žitu za čitav svet. Zanimljivo je, da je Chicago po broju najveće čehoslovačko mesto; toliko je tamo Čehoslovaka.

Još i drugu veliku zanimljivost ima Chicago: najsilnije, najopasnije i najorganiziranije zločince na svetu. Ubice, kradljivci, kriomčari udruženi su u moćna društva, prema kojima je policija i sudstvo skoro bezmoćno. Sudci su navodno od ovih skoro svi potkupljeni. Ko želi u Chicagu da u javnosti nastupa, najmi jednog takovog lopova da ga štiti, jer inače može lako da nenadano i bez traga pogine. Zločinci imaju takovu moć, da im niko ne sme ništa; opremljeni su sa najmodernijim oružjem i često se po belom danu pokažu na najprometnije ulice, gde planu upravo prave bitke ne samo sa puškama i ručnim granatama, već i sa strojnim puškama. Država je prema njima nemoćna i radi toga grad trpi ne samo na svojem dobrom glasu, već također i gospodarski.

Samo jedna osoba može da pokuša urediti te strašne prilike i istrebiti te zločinačke organizacije. To je načelnik grada, koji u Americi vrši također sudačku i policijsku vlast.

Nedavno je na općinskim izborima bio izabran za čikaškog načelnika Čeh i Soko br. Antonin J. Čermak, koji je po opštem mnenju čikaškog građanstva jedini sposoban da započne boj protiv korupcije i zločina u gradu. — Njegov znak pri izborima bila je — metla i sa tim je geslom također i pobedio. — Na novom mestu čeka našeg sokolskog brata teška zadaća, mnogo brige, a moguće i smrtna opasnost. U koliko nam je poznata dosadanja sudbina njegovog života, koja ga je kao dvoogodišnje dete dovela u Ameriku, gde je od jedanaeste godine dalje kao radnik, prevažič, gradski pisar i na koncu općinski savetnik i načelnik vlastitim silama izvojevao na suncu mesto i stvorio svoju egzistencu, možemo se nadati, da će žila

vom ustrajnošću započeti borbu protiv svih zatačaja pravde u svojem mestu. I u pesi zastalno neće izostati.

Tuljan i glazba. Tuljani upravo obožavaju glazbu i radi nje često padnu žrtvom. Kanadski lovci bili su već dve godine osamljeni na ledu krajnjeg severa. Za sebe doduše imali su još nešto živeža, ali za svoje pse hrana je bila sva potrošena. Ovi bi bili sigurno poginuli od glada, da nekoga jutra jednome od lovaca nije palo ovo na um: na krov lade postavio je fonograf i zaigrao nekoliko bučnih komada. Odmah se je na to pokazao jedan tuljan, zatim drugi pa onda čitavo jato, koji su slezili na led da bi udobnije čuli muziku. U taj čas prasnuše karabinke. Psi su tada dobili svoj obilan zalogaj.

Feničanska književnost u XIII. veku pre Krista. Feničani su bili veliki pomorci, spretni trgovci i smeli kolonizatori. U staro doba smatrali su ih za izumitelje abecede. Nedavno su ugledni naučenjaci pokušali da oprovrgnu pređašnje teorije, jer da su legende o feničanskim junacima barem preterane, Feničani pak da su bili naprosto gusari, mešetari, posrednici. Godine 1922. srušio se je u Byblusu komad brega, našto se tamo počelo sa iskopavanjem. Pri tome su našli najstariji feničanski napis iz XIII. veka pre našeg brojanja godina. Zatim su 1929. god. pronašli u Ras-Shamri (severna Fenicija) gradski arhiv, glinene ploče sa klinovitim znakovima. To pismo uopšte sadržavalo je oko sto znakova i bilo je u slogovima. Pronadene pločice imali su ispitati tri stručnjaka: prof. Bauer, č. o. Dohorm i Charles Virolleaud. Nakon naporih istraživanja sva tri specialiste došli su do ovoga zaključka: da su Feničani — izumitelji abecede, koja je postala grčki, kasnije latinski alfabet — pretvorili klinasto pismo u abecedno sa 28 znakova. To je otkriće nadasve važno ne samo za postanak našega pisma, nego što više i za svu istoriju staroga doba. Uporaba abecede dala je čovečjoj misli neograničen razmah. To iznašaće u toliko je zamašnije, jer glinene pločice sadržavaju ne samo grobne napise, već pravu pismenost: književnost, pisma, tekst obreda pa čak i epske pesme. Virolleaud je morao odgoditi najteže tablice. Iz njih je saznao, da su se Feničani 13 vekova pre Krista klanjali 40-torici bogova i božica, od kojih je svaki imao zaseban posao (n. pr. bog mudrosti, bog zaštitnik proganjanih i t. d.). Kralj Taphon, junak epskog pesništva, pita ih za savet o lekovima, koje je trebao da uzima, o budućnosti svoje zemlje, o vremenima, o dobroj letini i t. d. Bogovi se složili i zaključili, da nekoga između sebe pošalju dole na zemlju.

Iz toga je razvidno, da Feničani nisu bili malovredni podražavaoci i pabirači, kako su ih u zadnje vreme hteli da okrsti.

Jezik na pločicama, srodan hebrejskome, bogatiji je od ovoga i donekle se približuje arapskom. S druge strane pak fenicijski je panteon daleko veći nego u semitskih naroda, ukoliko nam je to dosada poznato.

Ukratko, arheološki pronalasci (da ne spominjemo divne predmete, koji su iskopani u Byblosu i Ras-Shamri), koje je omogućio francuski mandat u Siriji, na čast su stanovnicima, mešanim iz nesemitskih autohtonaca, Semita i Egejaca. A. D.

Drugi francuski »Métro«. Alžir biće drugi francuski grad, koji će pre Lyona i Marseille dobiti gradsku podzemnu željeznicu. Gdje je pak teren u usponu, saobraćaće uspinjače.

Zemlja i voda.

Življenje je sovraštvo, večen boj.

Dragotin Kette.

Bog je otac svega stvarstva — polemos patér hapáton — rekao je jedan grčki mudrac. I u knjizi La Lutte universelle pokušao je nedavno Francuz Félix Le Dantec utvrditi, da je bojevno — borbeno — stanje osnovno stanje svega, što postoji. I to pak ne samo među živim stvorovima, već i među neživim telesima, čak i među velikim kozmičkim jedinicama, koje se bore za prostor, kao što se ljudi, životinje i bilje bore za život.

Cinjenica je na primer, da se zemlja i voda neprestano otimlju o nestalne međe, koje ih dele na površini naše pokretnice.

Kopno svaki čas seže u more, bilo radi čovečjih naprava: gutova, jezova, zatim osušivanja, brana i nasipa protiv poplava i t. d., ili u obliku sve većih naplava, koje prijašnja pristaništa ostavljaju na suho, n. pr. Aigües-Mortes u južnoj Francuskoj, ili pak radi preobličenja obalne crte. Tako se je zaliv Saint-Malo protezao nekoć sve do mesta Dola i ispunjavao uvalu, koja se danas zove »Marais« močvarje.

Obično pak nadvladuje more, podgrizavajući negde kakvi otok, negde obalu i strme bregove. Da spomenem samo Kartagu u severnoj Africi, koju je pre malo godina iz aeroplana kroz morsku površinu filmovao Američanin Prorok. Naročito zanimiv primer neptunskog osvajanja pruža nam ostrvo Helgoland u Severnom moru.

Taj drobljivi i krhki otok pripadao je Engleskoj, koja nije znala, što će s tom vidno topivom sećernom grudicom te ga

je 1890. g. prepustila Nemačkoj za Zanzibar. Tek četvrt stoeća kasnije, na dan pomorske bitke kod Jutlanda, uvideo je admiralty njegov strateški značaj. Nemci pak nisu se smeli i uskoro su Helgoland pretvorili u drugi strahotni Gibraltar. To im je uspelo na taj način, da su sve najmanje raspukline zasuli betonom i sav greben opkolili s pravim zidanim oklopom, koji ne propušta slanost. To kiklopsko delo možda i još drži, i Helgolandu, koji se je povratio u engleske ruke, ne preti više potop.

Slični pojavi vide se i po francuskim obalama. U Vendéeji n. pr. morao je Clemenceau potrošiti dosta novca, da bi zaštitio svoju ogradu od poplava. Upravo baš ovih dana grade brane u zalivu Somme, jer je više sela u okolini Aulta u opasnosti.

Ništa bolje nije ni njihovim susedima onkraj kanala. Kako je ovih dana pred Kraljevskim društvom (Royal Society) izneo službeni geolog, Irska se pomalo, ali stalno, spušta u more: ponekad se to navodno opaža na istočnoj obali i sa prostim okom. Na taj bi način bio zelezni Erin staro keltsko ime za Island — podvrnut sudbini kao Atlantida. Ta je, kako kaže legenda, nestala preko noći. Irska se pak prema neugodnim računima spušta nekoliko centimetara na svakih sto godina.

Sa Helgolandom je to išlo brže; svake godine gubilo se je za dobar kvadratni metar površine. U Engleskoj isto tako pokazuju nam to mnogo sela, koja su pred sto ili dvesto godina stajala daleko od mora, danas bi se pak mogla bez velikog truda pretvoriti u kupališta.

Pa biće i još gore. Neki lukavac u Parizu rekao je, da se Engleska ne ruši samo na rubovima, već da ju voda podgriza također i ozdo: »Britanija po tome liči širokoj pečurci na tankom korenu, koji se iz dana u dan tanji. Neka se taj zadnji vez potrga, ode onda Albion vodom: rule Britannia over the seas... I jer Englezi to znadu — pridodao je šaljivdžija — vezali su svoj otok sa svim krajevima sveta navodno sa nbrojenim polimorskim telegrafskim kablama, koji su pak u istini sami sidrastí lanci.«

Tako je došao danas također i šaljivdžija do reči.

D.

